

Valsts prezidenta Egila Levita uzruna Satversmes 100. jubilejas gada atklāšanā Saeimā

Publicēts: 15.02.2022.

[Egils Levits](#)

Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētāja!

Augsti godātais Ministru prezidenta kungs!

Satversmes tiesas tiesneši!

Dāmas un kungji!

I

Šodien mēs varam ar lepnumu un gandarījumu svinēt mūsu Satversmes jubileju.

Simt gadu, vesels gadsimts, ir konstitūcijām ilgs mūžs. Konstitucionālo tiesību zinātnieki reiz bija aprēķinājuši, ka vidēji konstitūcijas spēkā esamības laiks pasaulē ir tikai 20 gadu.

Mūsu pirmajam demokrātiski vēlētajam parlamentam – Satversmes sapulcei – ir izdevies radīt konstitūciju, kas ir spēkā jau gadsimtu, un arī šodien tā ir moderna un nākotnei atvērta konstitūcija.

II

Dāmas un kungi!

Pirms simt gadiem pieņemtā Satversme ir ne tikai piemērota mūsu šodienas sabiedrībai, bet – es par to nešaubos – tā vēl ilgi kalpos arī nākamajām paaudzēm.

Piemēram, Eiropā un visā pasaulē pašlaik daudz tiek diskutēts par klimata pārmaiņām, vides saglabāšanu un zaļo kursu. Vēršu uzmanību, ka tas viss mūsu Satversmē jau ir ietverts – gan ilgtspēja un atbildība pret nākamajām paaudzēm, gan katra cilvēka tiesības dzīvot labvēlīgā, ekoloģiskā vidē.

Līdzīgi kā pēc iepriekšējās ekonomiskās krīzes visās Eiropas Savienības valstīs tika ieviestas fiskālās disciplīnas klauzulas, mēs varam norādīt uz to, ka Satversmē tas jau ir pateikts kopš 1922. gada.

Satversmes 66. panta otrā daļa, ko pieņēma pēc Arveda Berga priekšlikuma, paredz: nevar bezatbildīgi tērēt valsts budžeta naudu; tērēt var tikai tad, kad var norādīt, no kurienes šī nauda reāli tiks ņemta.

III

Satversme ir viena no vecākajām joprojām spēkā esošajām konstitūcijām Eiropā un pasaulē.

Satversme ir unikāla ar to, ka mēs atjaunojām tās darbību pilnā apjomā pēc Latvijas neatkarības atgūšanas. Nevienā citā valstī nav pilnībā atjaunota konstitūcija tiesiskajā un sociālajā realitātē pēc vairāk nekā 50 okupācijas gadiem.

Par Satversmes atjaunošanu pēc Latvijas neatkarības atgūšanas uzreiz nebija pilnīgas vienprātības.

1990. gada 4. maija deklarācijā "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" Satversmes darbība gan tika atjaunota, bet uzreiz paredzēta tās daļēja apturēšana un jaunas konstitūcijas izstrāde.

Es toreiz stingri iestājos par Satversmes darbības atjaunošanu pilnā apjomā. Jaunas konstitūcijas izstrāde bija riskanta un lieka, jo kā es toreiz rakstīju: "Satversme [...] ir pilnīgi brīva no padomiskās, tiesiskās un politiskās domāšanas ietekmes un [...] ir piemērota neatkarīgas un demokrātiskas (modernā, ne sociālistiskā nozīmē) valsts pamatlikuma darbībai."

Lai gan dažiem toreiz bija ambīcijas rakstīt jaunu konstitūciju, tomēr izdevās pārliecināt politiķus un juristus, ka tas nav nepieciešams. Jau 1991. gada 21. augusta konstitucionālais likums "Par Latvijas Republikas valstisko statusu" iezīmēja ceļu uz pilnīgu Satversmes darbības atjaunošanu.

Tas bija pareizs un tālredzīgs lēmums, ko pilnībā varam novērtēt šodien. Man pašam bija liels gandarījums šajā namā kā 5. Saeimas deputātam 1993. gada 6. jūlijā Latvijas tautas vārdā parakstīties par Satversmes darbības atjaunošanu pilnā apjomā.

IV

Svinot šodien Satversmes gadsimtu, mēs nedrīkstam aizmirst tās mērķi un jēgu, kuru sasniegšanai un nodrošināšanai pastāv Latvijas valsts un Satversme.

No vienas puses, Latvijas valsti var salīdzināt ar latviešu nācijas bruņām – tās, cik vien tas globalizētajā pasaulē ir iespējams, sargā mūs no tādas ārējas ietekmes, ko mēs paši nevēlamies.

No otras puses, es Latvijas valsti salīdzinātu ar drošu, gaišu, ērtu telpu, kur mēs netraucēti sanākam kopā un lejam par kopējām lietām. Tas, cik labi un tālredzīgi būs šie lēmumi, ir atkarīgs no mūsu pašu spējām, izglītības, pilsoniskās apziņas, citiem vārdiem sakot, no mūsu gudrības.

Taču šo iespēju pašiem lemt par sevi mums dod Latvijas valsts.

Tieši to, kādai ir jābūt Latvijas valstij, kādam mērķim tā ir radīta un kā tā darbojas ikdienā, nosaka Satversme.

Atbilstoši Satversmei Latvijai kā nacionālai valstij cauri gadsimtiem un visās nākamajās paaudzēs jānodrošina latviešu nācijas, valodas un kultūras pastāvēšana.

Atbilstoši Satversmei Latvijas valstij jānodrošina demokrātiska valsts iekārta un turklāt tieši parlamentārās demokrātijas formā. Kā teicis Arveds Bergs, tā ir mums piemērota un vajadzīga valdīšanas forma.

Atbilstoši Satversmei Latvijas valstij jānodrošina tiesiskais valsts un sociāli atbildīgas valsts virsprincipu darbība sociālajā un tiesiskajā realitātē.

Tāds mērķis bija mūsu Satversmes tēviem pirms simt gadiem, tāds mērķis mums visiem bija pirms 30 gadiem, atjaunojot Satversmes darbību pilnā apjomā.

V

Taču laika gaitā rodas arī jauni jautājumi, kuru risināšanai vairs nepietiek ar Satversmes tiesas judikatūru, bet uz kuriem ir jārod atbilde pašam konstitucionālajam likumdevējam.

Tas it sevišķi attiecas, no vienas puses, uz institucionāliem jautājumiem un, no otras puses, uz vērtību jautājumiem.

Tādēļ laika gaitā atbilstoši laikmeta prasībām Satversme ir tikusi papildināta. Svarīgākie papildinājumi bija 1998. gadā pieņemtā pamattiesību nodaļa, kas satur modernu, tiesiskai valstij atbilstošu pamattiesību katalogu, un 2014. gadā pieņemtais jaunais Satversmes ievads, kur formulēti Latvijas valsts pamati – tās pastāvēšanas jēga un mērķi, tās vieta Eiropā, mūsu demokrātiskās, tiesiskās, sociāli atbildīgās un nacionālās valsts iekārtas virsprincipi, nacionālās un konstitucionālās identitātes saturs un Satversmes negrozāmais kodols.

Gan pamattiesību, gan Satversmes ievadā noteikto vērtību un principu iedzīvināšanā un sargāšanā īpaša loma ir Satversmes tiesai.

VI

Par nākotni domājot, uzskatu, ka būtu laiks sākt diskusiju par vēl vienu Satversmes papildinājumu, proti, ar jaunu normu par pamattiesību darbību digitālajā vidē. Mēs visi virzāmies uz digitālu sabiedrību, un arī konstitucionālajām tiesībām ir jābūt gatavām šai jaunajai attīstībai.

Tas ir nepieciešams ne tikai lai nodrošinātu cilvēka tiesības digitālajā vidē, bet tas ir nepieciešams arī lai pretdarbotos visās pasaules demokrātijās vērojamojām demokrātijas krīzes pazīmēm, cilvēka autonomijas, brīvās gribas apdraudējumam, kas saistīts ar to, ka mūsu sociālās attiecības arvien vairāk vada un virza digitālās tehnoloģijas un tie, kuriem ir vara pār šīm tehnoloģijām.

Tāpat jau ir diezgan ilgi runāts par Valsts padomi kā Saeimas un valdības augsta ranga padomdevēja institūciju. Šādas Valsts padomes pastāv daudzās valstīs, un Latvijas likumdevēja darba kvalitāti tas varētu nopietni uzlabot. Arī šeit, manuprāt, diskusija būtu jāturpina.

VII

Taču Latvijas valsts jēga un mērķis, kas ir iekodēts Satversmē, tās negrozāmajā kodolā, ir mūžīgs un nemainīgs – arī šodien, arī Satversmes nākamajos simt gados un vienmēr nākotnē.

Novēlu, lai Satversmes simtgades gads dod iespēju katram labāk iepazīt Satversmi, katram vairāk iesaistīties mūsu valsts pārvaldīšanā – un šo iespēju mums dod Satversme – un kļūt prasmīgiem un labākiem pašiem savas valsts pilsoņiem.

Paldies!

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-satversmes-100-jubilejas-gada-atklasana-saeima>